

XVI.
Benedek pápánk katekézisei
a szerdai Általános kihallgatás alkalmával
2013. jan. 16.

JÉZUS KRISZTUS
„AZ EGÉSZ KINYILATKOZTATÁS KÖZVETÍTŐJE ÉS TELJESSÉGE”.

Kedves Testvéreim!

A kinyilatkoztatás közvetítői

161. A II. Vatikáni Zsinat a kinyilatkoztatásról szóló Dei Verbum konstitúciójában tanítja, hogy Isten egész kinyilatkoztatásának benső igazsága számunkra „Krisztusban ragyog fel, aki egyszerre közvetítője és teljessége az egész kinyilatkoztatásnak” (2. p.) Az Ószövetség elmondja, hogy Isten a teremtés után – az eredeti bűn ellenére, az ember erőszakossága ellenére, amellyel a Teremtő helyére akart lépni – újra felajánlotta barátsága lehetőségét, elsősorban az Ábrahámmal kötött szövetséggel, és egy kicsinyke nép, Izrael történetében. Ezt a népet nem a földi hatalom szempontjai szerint választotta ki, hanem tisztán szeretetből. E kiválasztás misztérium marad, és feltárja Isten stílusát, aki nem azért hív meg egyeseket, hogy a többieket kizárja, hanem hogy hidat képezzenek, és vezessék el őket Őhozzá: a kiválasztás mindig mások érdekében történik. Izrael népének történelmében végig tudjuk követni egy hosszú vándorlás stációit, melynek során Isten megismerteti, kinyilatkoztatja önmagát, szavával és tetteivel belép a történelembe. E művéhez közvetítőket használ, mint Mózeszt, a prófétákat, a bírakat, akik közlik a néppel az ő akaratát, emlékeztetnek a szövetséghez való kötelező hűségre, és ébren tartják a várakozást az isteni ígéretek végső és teljes beteljesedésére.

Isten arcát a Fiú nyilatkoztatja ki

162. És éppen ezen ígéretek beteljesedését szemléltük Karácsonykor: Isten kinyilatkoztatása eléri a csúcspontját, teljességét. A Názáreti Jézusban Isten valóságosan meglátogatja az ő népét, meglátogatja az emberiséget, oly módon, ami felülmúl minden várakozást: elküldi Egyszülött Fiát; maga Isten lesz emberré. Jézus nem valamit mond nekünk Istenről, nem egyszerűen beszél az Atyáról, hanem ő Isten kinyilatkoztatása, mert ő Isten, és így kinyilatkoztatja nekünk Isten arcát. Szent János evangéliuma prológusában írja: „Istent soha senki nem látta: az egyszülött Fiú, aki Isten és az Atya ölében van, ő az, aki kinyilatkoztatta” (1,18).

Isten arcát Jézusban láthatjuk

163. Szeretnék elidőzni ennél a „kinyilatkoztatni Isten arcát” részletnél. E tekintetben fontos tényről mond el Szent János az evangéliumában, amit az imént hallottunk.

Szenvedéséhez közeledve Jézus bátorítja a tanítványait, mondja, hogy ne féljenek, hanem higgyenek; ezután beszélni kezd nekik az Atyáról (v.ö. 14,2–9). Egyszer csak megszólal Fülöp, és azt kéri Jézustól, hogy „Uram, mutasd meg nekünk az Atyát és ez elég nekünk” (14,8). Fülöp nagyon gyakorlatias és konkrét, kimondja azt, amit mi is szeretnénk kérni: „látni akarjuk, mutasd meg nekünk az Atyát”; azt kéri hogy „láthassa” az Atyát, látni akarja az ő arcát. Jézus válasza nem csak Fülöpnek szól, hanem nekünk is, és bevezet minket a krisztusi hit szíve középebe; az Úr ezt mondja: „Aki látott engem, látta az Atyát” (14,9). Ebben az állításban össze van foglalva az Újszövetség újdonsága, az az újdonság, amely Betlehemben jelent meg: Isten látható, Isten megmutatta a maga arcát, láthatóvá lett Jézus Krisztusban.

Isten arcának látása az Ószövetségben

164. Az egész Ószövetségben jelen van „Isten arcának keresése”, ezen arc megismerésének a vágya, a vágy, hogy láthassák Istent, ahogy van. Olyannyira, hogy a héber *pa-ním*, 'arc' szó jó négyszázszor fordul elő, s ebből százszor Istenre vonatkozik: százszor fordulnak Istenhez azzal, hogy látni akarják az arcát. És a zsidó vallás mégis teljesen tiltja a képeket, mert Istent nem lehet ábrázolni, amint a szomszédos népek ezt tették bálványait imádva. Úgy tűnik, hogy az Ószövetség teljesen kizárta a „látást” a kultusból és a jámborságból. Mit jelent akkor mégis egy jámbor izraelita számára Isten arcát keresni, annak tudatában, hogy semmiféle képet nem alkothat róla?

Istennek van arca

165. Ez a kérdés fontos: egyrészt azt akarja mondani, hogy Isten nem ábrázolható, nem lehet kézbe venni, mint egy képet, de Isten helyére sem állítható semmi; másrészt azonban állítja, hogy Istennek van arca, azaz „Te”, aki kapcsolatba léphet, aki nincs bezárva a maga egébe, hogy onnan felülről szemlélje az emberiséget. Isten kétségtelenül minden dolog fölött van, de hozzánk fordul, meghallgat minket, lát bennünket, beszél hozzánk, szövetséget köt velünk, és tud szeretni. Az üdvtörténet Isten története az emberiséggel; ennek az Istennel való kapcsolatnak a története, aki fokozatosan nyilatkoztatja ki magát az embernek, aki megismerteti magát, megismerteti a maga arcát.

Mit jelent „hátról látni” Istent?

166. Az év elején, január elsején hallottuk a liturgiában a nép fölött elmondott legszebb áldó imádságot: „Áldjon meg és őrizzen meg téged az Úr. Az Úr ragyogtassa rád az ő arcát és legyen hozzád kegyelmes. Fordítsa hozzád arcát az Úr, és adjon neked békességet.” (Szám 6,24–26.) Az isteni arc ragyogása az élet forrása, láthatóvá teszi a valóságot; arcának világossága az élet vezérlője. Van az Ószövetségnek egy alakja, akihez egész különlegesen kapcsolódik „Isten arcának” témája; Mózes ő, akit Isten arra választott, hogy kiszabadítsa népét az egyiptomi rabszolgaságból, adja át a népnek a szövetség Törvényét, és vezesse el az Ígélet

Földjére. A Kivonulás könyvének 33. fejezetében az áll, hogy Mózes szoros és bensőséges kapcsolatban volt Istennel: „Az Úr szemtől szemben beszélt Mózessel, ahogy az ember beszél a barátjával” (33,11). E bensőség alapján kéri Mózes Istentől „Mutasd meg nekem a dicsőségedet!” – és Isten válasza világos: „Elvonultatom előtted egész jóságomat és kimondom a nevemet ... De te nem láthatod az arcomat, mert nincs ember, aki láthatna engem és életben maradhatna ... Íme van itt egy hely a közelemben ... Láthatod a hátamat, de az arcom nem látható.” (33,18–23.) Tehát egyrészt szó van a barátok közti szemtől szemben párbeszédéről, másrészt a lehetetlenségről, hogy valaki ebben az életben láthassa Isten arcát, amely rejtve marad; a látás korlátozott. Az egyházatyák azt mondják, hogy ezek a szavak: „csak a hátamat láthatod” azt akarják mondani, hogy te csak követheted Krisztust, és őt követve hátulról láthatod Isten misztériumát; Isten csak a hátát látva követhető.

Jézus arca Isten emberré lett Fiának arca

167. Ehhez képest azonban valami teljesen új dolog történik a megtestesüléssel. Isten arcának keresése elképzelhetetlen fordulatot kap, mert ez az arc most láthatóvá válik: Jézus arca Isten emberré lett Fiának arca. Benne teljesedik be Isten kinyilatkoztatásának Ábrahám meghívásával kezdődött útja, Ő ennek a kinyilatkoztatásnak a teljessége, mert ő Isten Fia, s ugyanakkor „az egész kinyilatkoztatás közvetítője és teljessége” (Dei Verbum 2. p.), Őbenne a kinyilatkoztatás tartalma és a Kinyilatkoztató azonos. Jézus megmutatja nekünk Isten arcát, és megismerteti velünk Isten nevét. Főpapi imájában az utolsó vacsorán mondja az Atyának: „Kinyilvánítottam nevedet az embereknek ... Megismertettem velük a nevedet.” (Jn 17,6.26.) Az „Isten neve” kifejezés Istent jelenti úgy, mint Aki jelen van az emberek között. Mózesnek az égő csipkebokorban Isten kinyilatkoztatta a nevét, azaz megszólíthatóvá nyilvánította magát, konkrét jelét adta annak, hogy „jelen van” az emberek között. Mindez Jézusban érte el beteljesedését és teljességét: általa új módon jelent meg Isten a történelemben, mert aki Őt látja, látja az Atyát, ahogyan Fülöpnek mondja (v.ö. Róm 9,28).

Verbum abbreviatum=tömörített szó

168. Szent Bernát ezt mondja: a kereszténység „Isten Igéjének vallása” de nem egy „írott és néma szóé, hanem a megtestesült és élő Igéjé” (Hom. super missus est, IV, 11: PL 183, 86B). A patrisztikus és középkori hagyományban erre egy különleges kifejezést használnak: azt mondják, hogy Jézus a *Verbum abbreviatum* (v.ö. Róm 9,28, hivatkozással Iz 10,23-ra), a tömörített Szó, az Atya rövid, tömörített Szava, aki mindent elmondott nekünk az Atyáról. Jézusban az egész Szó jelen van.

Jézus „a Közvetítő”

169. Jézusban az Isten és ember közötti közvetítés is megtalálja a maga teljességét. Az Ószövetségben sokan vannak, akik ezt a feladatot töltötték be, különösen Mózes, a szabadító, a vezér, a szövetség „közvetítője”, ahogyan az Újszövetség is nevezi őt

(v.ö. Gal 3,19; ApCsel 7,35; Jn 1,17). Jézus azonban, az igaz Isten és igaz ember nem egyszerűen egy Isten és az ember közvetítői között, hanem „a közvetítő”, mégpedig az új és örök szövetség közvetítője (v.ö. Zsid 8,6; 9,15; 12,24); „mert egy az Isten – mondja Szent Pál – és egy a közvetítő Isten és az emberek között, az ember Jézus Krisztus” (1Tim 2,5; v.ö. Gal 3,19–20). Benne látjuk az Atyát és találkozunk az Atyával; benne szólíthatjuk Istent az *Abba, Atya* néven; benne adatott nekünk az üdvösség.

Isten arcának látása és a Krisztus-követés

170. Isten valóságos megismerésének vágya, azaz a vágy, hogy láthassuk Isten arcát, minden emberbe bele van oltva, még az ateistákba is. És talán tudattalanul él bennünk ez a vágy, hogy egyszerűen lássuk hogy van, hogy ki Ő, hogy ki a mi számunkra. De ez a vágy Krisztus követésében valósul meg, így láthatjuk hátulról, s láthatjuk meg végül Istent úgy is, mint barátunkat, az ő arcát Jézus Krisztus arcán. Fontos, hogy Krisztust ne csak akkor kövessük, amikor szükségünk van rá, és amikor némi szünet áll be mindennapi tevékenységeinkben, hanem életünk teljes egészében. Egész életünknek a Jézus Krisztussal való találkozásra, az iránta való szeretetre kell irányulnia, s ezen belül központi helyet kell kapnia a felebaráti szeretetnek; annak a szeretetnek, amely a Megfeszített fényében felismerteti velünk Jézus arcát a szegényben, a gyengében, a szenvedőben. Ez csak akkor lehetséges, ha Jézus arca ismerőssé válik Szavának hallgatásában, a vele való bensőséges beszélgetésben, ennek a Szónak olyan befogadásában, hogy valóban találkozunk Vele, és természetesen az Eucharisztia misztériumában.

Tanuljuk látni Isten arcát

171. Szent Lukács evangéliumában fontos a két emmauszi tanítványról szóló szakasz, akik a kenyértörésben ismerték fel Jézust, de fel lettek rá készítve azáltal, hogy együtt mentek vele az úton, azzal, hogy meghívták Őt magukhoz, a beszélgetéssel, amelytől lángolt a szivük; és a végén meglátták Jézust. Számunkra is az Eucharisztia a nagy iskola, amelyben megtanuljuk látni Isten arcát, bensőséges kapcsolatba kerülünk Vele; s ugyanakkor megtanuljuk, hogy tekintetünket a történelem végső mozzanatára irányítsuk, amikor majd betölt bennünket arcának fényességével. Itt a földön efelé a teljesség felé tartunk, abban az örömteli várakozásban, amely Isten Országában fog valóban beteljesedni.